

שעור בענייני אתיקה עסקית הלכתית

מאת: מרק לזניק

הקדמה

- א. מה זה אתיקה?
ויקיפדיה - שיפוט של תכונותיו של האדם בהתאמה לטוב המוחלט לעומת שיפוט של מעשה
ב. תוסיף את המילה עסקים- מהי ההתנהגות הנכונה בכל מקרה ובכל תחום עסקי
ג. למה להוסיף "הלכתי" – נוכל לדעת מה נכון בלי להבין את ההלכה?
a. גרמנים –הגדירו מה נכון
b. ההלכה – מה שהקב"ה קובע, כשאדם קובע- זה לטובתו.
i. נותן לשוק לקבוע – בסוף אולי יסתדר, אך הרבה יסבולו – לדוגמא:

1. (ויקרא פרק יט פסוק יד)

" לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני ידוד "

רש"י: ויראת מאלהיך - לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר לטובה נתכוונתי, לפיכך נאמר של זה בו ויראת מאלהיך המכיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו ויראת מאלהיך

2. (ויקרא פרק יט פסוק לב)

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני ידוד

3. (ויקרא פרק כה פסוק לו)

אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך

4 . (ויקרא פרק כה מג)

"וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך "

5. (ויקרא פרק כה פסוק יז)

"ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך כי אני ידוד אלהיכם"

6. (ויקרא פרק יט פסוק לו)

"מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני ידוד אלהיכם
אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים"

(בבא מציעא דף סא)

"אמר רבא, למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים במשקלות? אמר הקב"ה, אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, אני הוא שעתידי ליפרע ממי שטומן משקלותיו במלח"

7. דברים פרק ו פסוק יח

"ועשית הישר והטוב בעיני ידוד למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע ידוד לאבתך"

רמב"ן

ועשית הישר והטוב בעיני ה' - על דרך הפשט יאמר תשמרו מצות השם ועדותיו וחקותיו ותכוין בעשייתן לעשות הטוב והישר בעיניו בלבד. ולמען ייטב לך - הבטחה, יאמר כי בעשותך הטוב בעיניו ייטב לך, כי השם מטיב לטובים ולישרים בלבבותם. ולרבותינו בזה מדרש יפה, אמרו זו פשרה ולפנים משורת הדין. והכוונה בזה, כי מתחלה אמר שתשמור חקותיו ועדותיו אשר צוך, ועתה יאמר גם באשר לא צוך תן דעתך לעשות הטוב והישר בעיניו, כי הוא אוהב הטוב והישר:

וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כלם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל (ויקרא יט טז), לא תקום ולא תטור (שם פסוק יח), ולא תעמוד על דם רעך (שם פסוק טז) לא תקלל חרש (שם פסוק יד), מפני שיבה תקום (שם פסוק לב), וכיוצא בהן, חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין, וכגון מה שהזכירו בדין דבר מצרא (ב"מ קח א) ואפילו מה שאמרו (יומא פו א) פרקו נאה ודבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא בכל ענין תם וישר:

8. תלמוד בבלי-בבא מציעא ל:.

דאמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני דמגיזתא לדיינו אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין

9. שבת לא:

"בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו-נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה....."

ספור על שוחט שרצה להתפטר –ולפתוח חנות

א. לפני עור בורגס בר –האם אפשר למכור בשר ליהודי בתוך 9 ימים?

1. פסחים דף כב:

ותניא, רבי נתן אומר: מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח - תלמוד לומר ולפני עור לא תתן מכשל.

2. עבודה זרה דף ו עמוד א

והתניא, אמר רבי נתן: מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח? ת"ל: ולפני עור לא תתן מכשול; והא הכא דכי לא יהיבין ליה שקלי איהו, וקעבר משום לפני עור לא תתן מכשול! הב"ע - דקאי בתרי עברי נהרא. דיקא נמי, דקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן, ש"מ.

שו"ת

(i) שו"ת יחווה דעת חלק ג סימן לח - שאלה מבעל מסעדה כשרה: האם מותר לו לפתוח המסעדה ולספק מאכלי בשר ללקוחות הרגילים אצלו, גם לאחר ראש חודש אב, אף על פי שאסור לאכול אז מאכלי בשר, שאם לא יעשה כן ילכו הלקוחות שלו למסעדה אחרת ולא ישובו אליו עוד, או על כל פנים יש בזה משום לפני עור לא תתן מכשול?
ולכאורה לפי זה יש מקום לומר שהמגיש מאכלי בשר ללקוחות יהודים במסעדה שלו, עובר משום לפני עור לא תתן מכשול, ואף על פי שאמרו במסכת עבודה זרה (ו' ע"ב) שאיסור לפני עור לא תתן מכשול אינו נוהג אלא בדקאי בתרי עברי דנהרא, כלומר, שאין כל אפשרות לאדם לעבור העבירה אלא על ידי זה שמכשילו בכך, אבל אם העובר על האיסור יכול לעשות זאת בלעדיו, אינו עובר מן התורה משום לפני עור לא תתן מכשול, וכאן הרי יש עוד מסעדות אחרות המספקות גם מאכלי בשר לכל דכפין, אולם המשנה למלך (בפרק ד' מהלכות מלוה ולוה הלכה ב') כתב, שזהו דוקא אם יוכל לעבור על האיסור מבלי שתהיה יד ישראל באמצע, אבל אם לא יימצא דרך לעבור אלא על ידי שישאל אחר יספק לו את האיסור, כיון שגם הישראל האחר מוזהר משום לפני עור לא תתן מכשול, לא נפקע האיסור בכך.....מכל מקום יש לצרף בזה דעת הרמב"ן שהובא בהר"ן (סוף פרק קמא דעבודה זרה), שאם יכול לעשות האיסור בעצמו, אין איסור כלל משום לפני עור לא תתן מכשול, ואפילו מדרבנן..... ועוד. לכן יש מקום להקל בזה כשיש צורך של פרנסה כמו בנידון דידן. ובעצם הדבר שהרבנות הראשית מרשה למסעדות כשרות לספק בשר ללקוחותיהם בימים אלה, כבר כתב בשו"ת הרי בשמים חלק א' (סימן נ"ח) שנהגו להקל בזה, שאם לא כן יש חשש שיבואו לאכול בשר נבלות וטרפות במסעדות לא כשרות. ואף על פי שיש רבים החולקים על היתר זה, הנח להם לישראל.

(ii). שו"ת היכל יצחק אורח חיים סימן מב (רב הרצוג)

אסור לחיל יהודי דתי, להסכים לבקשת חיל יהודי לא דתי, למלא תפקידים במקומו בשבת. לפני עור, בדקאי בתרי עברי דנהרא. דעת הריטב"א במסכת ע"ז דף ו' (ב) עיקר השאלה כאן הוא, שזה החייל הדתי מוכרח הוא עפ"י הצו הצבאי לעבוד בשבת ואין עליו חטא, והשני המחליפו אינו מוכרח לעבוד היום, אלא שאין השבת נחשבת בעיניו, ומרצונו הטוב רוצה הוא להחליף את הדתי. והנה אפילו אם היה שלוחו בפירוש לחלל שבת בשבילו לא היה המשלח חייב ממש על המלאכה, שאין שליח לד"ע, אבל אסור לשלוח יהודי ואפילו נכרי לעשות מלאכה בשביל יהודי בשבת, אלא שהדתי עושה כך כדי להציל עצמו מחילול שבת, ומה שטוען השואל שהלא - דתי הוא מומר לחלל שבתות בפרהסיא והוא כגוי, אין בזה ממש, שהוא

מצווה על השבת, וא"א ליהודי להפקיע מעצמו את החיוב של שמירת ש"ק, ואין כאן נ"מ אלא לענין לפ"ע
דרבנן, היינו לענין מסייע לדבר עבירה, שלדעת הש"ך ביו"ד סימן קנ"א, אין במומר דין זה של מסייע ידי
עוברי עבירה, אבל לפני עור דאורייתא ודאי יש בו, וצריכים אנו לחקור אם יש כאן לפ"ע דאורייתא.

(iii) שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עט

אף כל שומרי תורה יכולין להשתדל שלא ירשמו אותן להיות שם בשבת אף שעי"ז ירשמו אף את היהודים
שאינן שומרי תורה שיהיו שם בשבת, אבל אף שלא נעשה כן ונרשם שומר תורה על יום השבת יש לו
להחליף הזמן עם נכרים, ויש גם טעם גדול להתיר אף עם יהודים שאינם שומרי תורה שגם שכשישאר
בביתם יחללו שבת במזיד בכל מלאכות שיזדמן לא פחות מהמלאכות שיעשה בבית החולים באיסור שא"כ
אין בזה לפ"ע בזה שהוחלפו להו מלאכות במלאכות, ויותר נוטה שהופחתו כי יש הרבה חולים שמותר וגם
הרבה הוא רק מדרבנן ומה שעושה בביתו רובן הם מדאורייתא.

(iv) שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן פז (מרדכי יעקב ברייש)

בדבר שאלתך אחד בנויארק קיבל שיחה טלפונית מאירופא בערב ש"ק סמוך למיעל שבת, וכפי החשבון
באירופא כבר עייל שבתא (וכידוע שיש חילוק הזמנים לענין שבת בחמש או שש שעות) המטלפן באירופא
אינו שומר שבת, והשאלה, מי שקיבל הטלפון שם בנויארק הוא איש חרדי, אם מותר לשוחח עם המטלפן,
דהא בנויארק טרם עייל שבתא.

תשובה: שאלה זו אינה צריכה לפנים, ובר בי רב דחד יומא נמי יודע לפסוק שבזה שהוא ישוחח, הוא עובר
בלפ"ע איסור גמור מדאורייתא דהא אצל המדבר באירופא כבר עייל שבתא והוא מחלל שבת בשוחחו
בטלפון.

(v) מביא מכונית למוסך בערב שבת –

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן סב

אבל למעשה כשאחד שואל הייתי אומר לו שיתנה עם הקאנטראקטער שיעשה מלאכה שנותן לו רק
בימות החול וכשיבטיחנו יכול לסמוך שיקיים מה שהבטיח שאין דרך הקאנטראקטערס וכל מוכרים
ושכירים שיעשו נגד דעת הקאסטימער שלהם כי אדרבה דרכם למצא חן בעיניהם כדי שיהיה קאסטימער
שלו עוד הרבה זמן. וגם טוב שיתן הקאנטראקט בתחלת השבוע ולא בג' ימים האחרונים שסמוכין לשבת,
דהרי מצינו בהפלגת ספינה שבג' הימים נחשב כמתנה לחלל שבת לפי הר"ח ולפי הר"ז, עיין
במחצה"ש סימן רמ"ח סק"ג ואין מועיל מה שיפסוק לשבות, ואולי יש לדמות גם זה דכשימסור למחלל
שבת בג' ימים קודם השבת הוא כמתנה שיכול גם לעבוד בשבת היפוך מה שהתנה, אף שיש לחלק
דהתם הרי אף שיתנה יחללו בודאי והפסיקה לשבות הוא רק להיכר בעלמא לכן הוי מה שמפליג בג'
הימים כמתנה ההיפוך, אבל הכא שאדרבה קרוב יותר שיקיים התנאי שלא לעבוד בשבת לא הוי בזה
שנותן סמוך לשבת כמתנה ההיפוך וכן מסתבר, מ"מ טוב להחמיר אם אפשר ליתן רק בג' ימים הראשונים
ולהתנות שלא יעבוד בשבת. וזה מסתבר שיש להתיר אף לבעלי נפש.

ב. גנבת דעת

שולחן ערוך חושן משפט הלכות אונאה ומקח טעות סימן רכח (מבוסס על גמרא - חולין צד.)

סעיף ו

אסור לרמות בני אדם במקח וממכר או לגנוב דעתם, כגון אם יש מום במקחו צריך להודיעו ללוקח. אף אם הוא עובד כוכבים, לא ימכור לו בשר נבילה בחזקת שחוטה. ואף לגנוב דעת הבריות בדברים, שמראה שעושה בשבילו, ואינו עושה, אסור. כיצד, לא יסרהב (בחבירו) שיסעוד עמו, והוא יודע שאינו סועד, ולא ירבה לו בתקרובת והוא יודע שאינו מקבל, ולא יפתח חביות הפתוחות לחנוני, וזה סובר שפתחם בשבילו, אלא צריך להודיעו שלא פתחם בשבילו.

שאלה -האם מותר להזמין משהו שבחול לאירוע אם אתה יודע שלא שיבוא ואם היה בארץ לא הית מזמין אותו?

סעיף ט

אין מפרכסין לא אדם ולא בהמה ולא כלים, {יד} כגון לצבוע זקן עבד העומד למכור כדי שיראה כבחור, ולהשקות הבהמה מי סובין שמנפחין וזוקפין שערותיה כדי שתראה שמינה. {טו} ולצבוע כלים ישנים כדי שיראו כחדשים. ואין נופחין בקרבים כדי שיראו שמנים ורחבים, ו {טז} ואין שורין הבשר במים כדי שיראה לבן ושמן.

סעיף י

אין מערבין מעט פירות רעים בהרבה פירות יפים כדי למכרם בחזקת יפים,

לדוגמא: תותים יפים למעלה, גרועים למטה

מכונית יד שניה

שו"ת אגרות משה חלק יו"ד ב סימן סא

ובאם כוונת צביעתו הוא לא ליפוי אלא כדי שיקבלוהו למשרה באופן שאין איסור אונאה

כגון שיודע שיעשה המלאכה כצעיר מסתבר שיש להתיר כמו בלובש מפני החמה והצנה שהתיר

הב"ח כדהביאו הט"ז סק"ד והש"ך /סי' קפ"ב/ סק"ז והסכימו לזה כיון שהוא רק דבר אחד

ולא מתדמה בזה לאשה. אחרי כתבי זה נזדמן לי לראות ספר המאור להגרא"מ פרייל שמדבר

בזה וכן תשובה מהגאון ר' משה מרדכי עפשטיין הר"מ דסלאבאדקא והעלו ג"כ להתיר

לצבוע בשביל השגת משרה כשליכא איסור אונאה עיי"ש

גנבת דעת פסיבי-

(i) האם יש חיוב לתקן תפיסה (פרצפציה perception) מוטעת?

(ii) מבקר חולה אחד פתאם פוגש חולה שני בדרכו למיון

תלמוד בבלי מסכת מכות דף יב:

מתני'. כיוצא בו, רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם: רוצח

אני. אמרו לו: אף על פי כן - יקבל מהן, שנאמר: וזה דבר הרוצח

תלמוד בבלי מסכת חולין דף צד:

כי הא, דמר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזיל מסיכרא לבי מחוזא, ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא, פגעו אהדדי, הוא סבר: לאפיה הוא דקאתו, אמר להו: למה להו לרבנן דטרוח ואתו כולי האי? א"ל רב ספרא: אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר, אי הוה ידעינן - טפי הוה טרחינן; א"ל רבא: מ"ט אמרת ליה הכי, דאחלישתיה לדעתיה? א"ל: והא קא מטעינן ליה! איהו הוא דקא מטעי נפשיה.

עיין בשו"ח - חושן משפט הלכות אונאה ומקח טעות סימן רכח

ואם הוא דבר דאי בעי ליה לאסוקי אדעתיה שאינו עושה בשבילו, ומטעה עצמו שסובר שעושה בשבילו לכבודו, כגון שפגע בחבירו בדרך וסבור זה שיצא לקראתו לכבודו, אין צריך

ג. אונאת דברים

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נח עמוד ב

כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים. לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו

רוצה ליקח. אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם הוא בן גרים לא

יאמר לו זכור מעשה אבותיך, שנאמר וגר לא תונה ולא תלחצנו.

שאלה - האם מותר לכנס לחנות לשמוע רמקולים כשיודע שיקנה אותם באינטרנט?

בית הבחירה למאירי מסכת בבא מציעא דף נח עמוד ב

אמר המאירי כשם שיש אונאה במקח וממכר כך יש אונאה בדברים ר"ל שאסור להונות את חברו ולגרום לו פסידא בדבריו והוא שאמר לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח שהרי מתוך שהוא בוש לומר שאינו רוצה ליקח משפיל לו מקחו לומר שאינו שוה כל כך ואחרים שומעים ונמצא גורם לו פסידא ואפילו לא היה אדם שם מ"מ הוא מטריחו ומצער שחשב למכור ולא מכר.

ד. רבית- אבק רבית (היתר עיסקא)

נתן הלוואה לחבר להתחיל קיטרינג – החזרת ההלוואה ע"י נתינת אוכל לשבת. האם מותר לתת ללווה את האוכל בהנחה של 10%?

ה. חברות

לענין רבית, חמץ בפסח, בשר בחלב?

אישיות בפני עצמו – אם לא בעל שליטה מותר

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן ז

ובדבר ליקח שערס מקאמפאניעס שעושין מלאכה ומסחר בשבת הא חזין שנתפשט להיתר והטעם פשוט שאין להחשיב את הקונים שערס שהוא רק משהו מהמסחר שאין להם שום דעה בהמסחר אף לענין חלקם לבעלים של"ד לשותפות במקצת שיש לו דעה כבעלים, וגם אין הקונה שערס רוצה להיות בעלים בהמסחר ואינו רוצה לקנות כלום בהמסחר אלא הוא רק כקונה ריוח והפסד שיהיה בהמסחר לפי סך כך וכך שקנה, ויותר נראה שאין בהם גדר קנין בדינא שהוא לקנין דבר שלא בא לעולם, רק מצד קניני דיני המדינה. ומה שלפי תנאי המכירה יש לבעל השערס דעה לבחירת פרעזידענט/נשיא/ הוא רק פטומי מילי בעלמא כי למעשה משאירין לעצמן יותר מהרוב שלא שייך שיאמרו דעה וגם הקונים אין רוצים לומר דעה בזה כי אין כוונתם לקנות זה ולכן לע"ד אין לחוש למה שעושים הבעלים דהקאמפאניעס שאינו נוגע להם. ואף אם יש גם יהודים בהבעלים אין להחשיב מסייע לעוברי עברה שהמסחר יעשו גם כשלא יקנה שערס מהם כי לא חסר מי שיקנה שערס והקונה קונה רק לטובת עצמו ולכן אין בזה שום איסור וכמו שנוהגין הרבה בנ"א ואף יראי חטא לקנות. אבל ודאי לקנות מדה מרובה כ"כ עד שיתחשבו בדעתו יש לאסור אף בפעקטערע/בבית חרושת/ ומסחר של עכו"ם כיון שלא התנו כמו שצריכין להתנות כשעושה ישראל שותפות עם עכו"ם כדאיתא בש"ע או"ח סימן רמ"ה. והנני ידידו מוקירו, משה פיינשטיין

ו. יורד לאומנות חברו

האם אני יכול לפתוח פיצה הט ע"י דומינוס? רמי לוי באותו רחוב של מקולת?

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כא עמוד ב

אמר רב הונא: האי בר מבואה דאוקי ריחיא, ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה, דינא הוא דמעכב עילויה, דא"ל: קא פסקת ליה לחיותי. לימא מסייע ליה: מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג; וכמה? אמר רבה בר רב הונא: עד פרסה! שאני דגים, דיהבי סייארא

ר"י מיגאש מסכת בבא בתרא דף כא עמוד ב

מרחיקין מצודת הדג מן הדג. כלומר מרחיקין מצודת הדג ממצודת דייג אחר כמלא ריצת הדג במים. אלמא מצי אמר ליה האי דייג לחבריה קא פסקת ליה לחיותי ומעכב עליה למעבד מצודה אחריתי גבי מצודה דיליה הכא נמי מצי אמר ליה קא פסקת לי לחיותי ומעכב עליה מלאוקמי רחייא גבי רחייא דיליה. ודחין שאני דגים דיהבו סייארא. כלומר משלחין שילוחין לראות אם יש שם מצודה אם לאו וכשרואין מצודה הראשונה יודעין שיש שם מצודות הרבה ובורחין מאותו מקום כולו ואין נכנסין אליו כלל נמצאת אותה מצודה מפסקת ליה לחיותיה לגמרי. אבל אלו לא הוו יחבי סייארא ולא הוו בורחין מאותו מקום שנמצא שמו שלא נאחז באותה מצודה אפשר שילכו בזו המצודה האחרת כמו ברחים שאפשר שיהיו מקצת אנשים טוחנין בזו ומקצת טוחנין בזו ולא מפסקת ליה לחיותיה כלל יש לומר שאין מעכב עליו ואף על גב דהוה מפחית ליה לחיותיה מצי אמר לי' את מטי לך מאי דפסקו לך מן שמיא ואנא מטי לי מאי דפסקו לי מן שמיא שילכו בזו המצודה האחרת כמו ברחים שאפשר שיהיו מקצת אנשים טוחנין בזו ומקצת טוחנין בזו ולא מפסקת ליה לחיותיה כלל יש לומר שאין מעכב עליו ואף על גב דהוה מפחית ליה לחיותיה מצי אמר לי' את מטי לך מאי דפסקו לך מן שמיא ואנא מטי לי מאי דפסקו לי מן שמיא.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן לא

הנה בדבר שהיה בין ראובן עם שמעון ואמו לאה בענין יורד לאומנות חברו שראובן היה לו חנות של ספרים ותשמישי קדושה משנת תשי"ז ועתה שכר שמעון חנות סמוך לו ורוצה ג"כ לפתוח חנות של ספרים ותשמישי קדושה, וכאשר בשכונתם אין באפשריות להחזיק שני חנויות של ספרים ותשמישי קדושה, וכן נתברר לי ע"י אנשים משם היודעים מזה, ולכן יצא מאתי איך שיש בזה האיסור של יורד לאומנות חברו ואסור לשמעון לפתוח חנות בשכונה זו לספרים ותשמישי קדושה, אבל ראובן צריך לשלם לשמעון מה ששילם כבר בעד החנות, וכן צריך לקבל החנות השכורה לו שעולה ע"ה דאלאר לחדש ושכר זה על משך שנה שמהיום שייכת החנות לראובן והוא ישלם המותר לבעל החנות.

רב אשר וייס – לקחת בחשבון טובת הקונה לא רק מוכר (לאסור מכונית שבעלי עגלות יפשוטו רגל – רמי לוי יותר זול ויותר מוצרים – התקדמות.

ב. עניני שותפות

האם ניתן לשותף אחד להחליט לפרק את השותפות ולהציל את הסחורה לעצמו?

1. **תכשיטים** - ראובן ושמעון שותפים בעסק ליבוא תכשיטים ויהלומים בארצות הברית – הסתבחו עם שלטונות המכס ושמעון עיקול על חשבון הבנק שלהם בשווי 400000 דולר. דברו עם עורך דין שאמר להם שאין להם סיכוי- ולפי דעתו הם חייבים הרבה יותר מ-400000 דולר ושכדאי להם לעזוב את הענין. יצאו מהפגישה שבורים ופגשו חבר שהכיר "מכר" שיכול לעזור להם. פגשו את המכר שביקש 10000 דולר ל"טפל" בענין ועוד 40000 דולר לאחר שהעיקול ית בטל. ראובן סירב להשתתף, ושמעון אמר לו "אם אינך משתתף עמי אגייס את הסכום לבד אבל איני רואה את עצמי כשותף עמך בסחורה זו- ומה שאציל, אציל לעצמי. ראובן לא הסכים ויצא. כעבור חודש הכל טופל והעיקול התבטל. ראובן מבקש את חצי הכסף.
2. **מכולת** - שרה ולאה שותפין במקולת. במשך השנה הצטבר מספר רב של חובות מפני שאנשי השכונה עניים ולא משלמים את חשבונם בסוף החודש. החוב הגיע ל-50000 שקל. שרה אומרת ללאה – תצטרפי איתי ונלך בית בית לגבוע את החובות מכל הלקוחות. לאה סירבה, כי חשבה שזה לא דרך מכובדת לגבות את החובות. שרה הגיבה- אני הולכת בעצמי ומה שאני גובעת שלי.
3. **רכב בוער** - יוסף ובנימין שותפים בעסק למוצרי אלקטרוניקה. יום אחד נסעו ברכב מסחרי עם הרבה סחורה (מחשבים), ופתאום המנוע עולה באש. יוסף קופץ מהרכב ומתחיל לברוח רחוק מפחד שהרכב עלול להתפוצץ. בנימין קורא לו ואומר " חזור ותעזור לי להציל סחורה". יוסף עונה לו " חיי יקרים יותר מכמה פרוטות". בכל זאת בנימין נכנס לרכב הבוער ומצליח להציל סחורה בשווי 40000 דולר. עכשו יוסף מבקש את הצי שלו ובנימין מסרב לתת לו כי לא שתף איתו בסכנה להציל את הסחורה.

א. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קטז עמוד ב

ת"ר: שיירא שהיתה מהלכת במדבר ועמד גייס וטרפה, ועמד אחד מהן והציל - הציל לאמצע, ואם אמר אני אציל לעצמי - הציל לעצמו. היכי דמי? אי דיכול להציל, אפילו סיפא נמי לאמצע! ואי דלא יכול להציל, אפילו רישא נמי לעצמו! אמר רמי בר חמא: הכא בשותפין עסקין, וכגון זה שותף חולק שלא לדעת חבירו, אמר - פליג, לא אמר - לא פליג.

ב. חידושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף קטז עמוד ב

הא דאמר רמי ב"ח בשותפי עסקין וכגון זה שותף חולק שלא לדעת חבירו. "מ דדוקא בשאינן יכולין להציל הא יכולין אפילו אמר לא אמר כלום דהא לא מצי פליג, וי"מ דאפילו ביכולין להציל דכל שהממון עומד בסכנה יכול לחלוק ולהציל לעצמו והוא שאמר לשותפו או לעדים, וזה נראה יותר לפי הסוגיא וכן פרש"י ז"ל בין יכולין להציל בין אינן יכולין להציל.

ג. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים סימן קפא סעיף א

א שיירא שהיתה הולכת במדבר, ועמד עליה גייס וטרפה, אם אינם יכולים להציל מידם, ועמד אחד מהם והציל, הציל לעצמו. ואם יכולים הם להציל, וקדם אחד מהם והציל, אף על פי שאמר: לעצמי אני מציל, הציל לאמצע ויטול כל אחד מהם שלו. היו יכולים להציל על ידי הדחק, כל המציל מציל לאמצע, אלא אם כן אמר: לעצמי אני מציל, שאם אמר כן הרי זה מציל לעצמו, שכיון ששמעו הוא אומר: לעצמי אני מציל, היה להם לדחוק עצמם ולהציל, וכיון שישבו ולא הצילו הרי נתיאשו מן הכל.

ד. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים סימן קפא סעיף ב

היו שני שותפים, והציל אחד מהם, הציל לאמצע. ואם אמר: לעצמי אני מציל, הרי זה חלק מחבירו והציל לעצמו. הגה: כל מה שהגיע לחלקו; אבל אם הציל יותר, הוא שלהם. ודוקא שהם יכולים להציל, אבל אם אינן יכולין להציל, הכל שלו (טור),

סכום -- צרכים 2 דברים: אמירה – (i) אמר הציל לעצמו, (ii) אינן יכולים להציל = יאוש